

ANDY MULLIGAN: SMEĆE

TREĆI DIO

1.

Ja sam Olivia Weston, ja sam bila ono što zovu „privremena domaćica“ u Misijskoj školi u Behali. I ja imam dio ove priče. Dečki i otac Juilliard zamolili su da je pomno zapišem pa ću to i učiniti. Dvadeset dvije su mi godine i nakon fakulteta uzela sam vremena da vidim malo svijeta. Došla sam u grad s namjerom da ostanem nekoliko dana, oporavim se od puta i onda odletim dalje, naći se s prijateljima, jedan mjesec plivajući i surfajući. No posjetila sam odlagalište smeća Behala i planovi su mi se promijenili. Jesam plivala i surfala – jesam imala praznike. Ali ustanovila sam da mi je ležanje na pijesku u redu tjedan dana, a onda me uhvatio osjećaj nemira i beskorisnosti. Behala me snažno pogodila i nisam mogla prestati misliti na nju. Otišla sam onamo isporučiti sponzorski novac u ime roditelja, koji imaju prijatelja koji je radio ondje. Otac radi u Ministarstvu vanjskih poslova i platio mi je avionsku kartu (i još malo više) u nadi da ću na putovanju nešto naučiti. I doista, dok si rekao keks, otac Juilliard je predložio da mališane podučavam čitati i pisati. Zatim sam se uključila u projekt pročišćavanja vode na kojem rade. Zatim sam pružala i osnovnu prvu pomoć jer djeca stalno dobivaju ogrebotine ili ugrize, a rane se brzo inficiraju – i onda sam dobila titulu „privremene domaćice“, „majke“ – a to znači da pristajete u dnevnoj smjeni pomagati kako god možete. Zaljubila sam se.

Zaljubila sam se u oči koje su me promatrale i u osmijehe. Mislim da je dobrotvorni rad najzavodljivija stvar na svijetu, a nikad se prije time nisam bavila. Prvi put u životu okruženi ste ljudima koji vam govore da činite nešto što pomaže. Djeca iz Behale su prekrasna, a kad ih cijeli dan gledate na smetlištu, može vam puknuti srce. Dođete li u ovu zemlju, razgledajte turističke znamenitosti. Ali dođite i u Behalu i pogledajte planine smeća i djecu koja prekapaju po njima. To je nešto što će vam promijeniti život. Poznavala sam Juna – malog dječaka kojeg su zvali Štakor. Jun me nije htio zvati Olivia – uvijek je bilo „sestro“, a zatim je postalo „majko“. Ja sam glupavo meka srca – u Engleskoj bih lila suze zbog izgubljene mačke. Mali Jun vrtio me oko malog prsta nakon dva dana; vječno sam mu davala ponešto hrane i ponešto novca. Ne znam kako inače takvi dječaci preživljavaju. U školi imamo sobu za odmor u koju ljudi mogu otići kad sve postane preteško i ondje leći ispod ventilatora. Ondje imamo i mali hladnjak – a domaćice ga upotrebljavaju kao bazu. Junu je postala navika posjećivati me i pokušavati sve ondje urediti, a meni je postala navika davati mu svašta. Zato je bilo lijepo iznenađenje kad je k meni doveo svoja dva prijatelja, ali nisam imala pojma u što se upuštam. Pitali su možemo li razgovarati, a ja sam pretpostavila da je riječ o onome što se dogodilo noć prije. Otac Juilliard se odmarao i nisam ga htjela uznemiravati – probdio je gotovo cijelu noć pokušavajući saznati kamo su odveli Raphaela i mislim da je još bio vrlo uznemiren. Policija nije bila susretljiva. A zatim je, naravno, dijete jednostavno došlo pješice u Behalu i ušetalo dok je sunce izlazilo. Nisam bila ondje, no čula sam sve o tome – i vidjela sam koliko su ga jako premlatili. Njegova teta ga je grlila i grlila, i nije ga htjela pustiti. Navodno je cijelo naselje izašlo. Otac Juilliard kaže da su ljudi ovdje takvi. Kad jednoga od njih ozlijede, svi osjećaju tu ranu.

Sada mi se sramežljivo smiješio, odmičući kosu unatrag. Masnice su bile strašne. Sjećam se da sam se pitala kako odrasla osoba uopće može udariti takvo dijete. Vidio je da zurim da je stao iza svojeg prijatelja. Gardo – obrijani dječak – stavio mu je vrlo nježno dlan na ruku prije nego što se okrenuo natrag prema meni. Jun je rekao: „Ne znam što da radimo, majko. Imamo velik problem. Poznate Garda, ne?“

Gardo je sjeo gledajući u svoja koljena. Vidjela sam da se potrudio odjenuti se u čisto – izgledao je izribano, a njegova majica je bila čista. Pokušao se nasmiješiti, ali jednostavno je izgledao nervozno. Ja sam naprečac zaključila, naravno, da se sprema zatražiti od mene novac – i skupljala sam snagu da

odbijem. Jedno od pravila oca Juilliarda bilo je da ne dajemo novac kao dar. Tu i tamo koju desetku ili dvadesetku, da – svi smo to povremeno činili. Ali znala sam da se Gardo priprema ne bi li zatražio veći iznos. Onda sam ostala iznenađena – i pomalo posramljena – kad je rekao: „Djed mi je u zatvoru, gospođo, i htio bih ga ići posjetiti.“

Rekla sam: „Žao mi je. U kojem zatvoru?“

Rekao mi je njegovo ime, ali budući da nisam znala ništa o gradskim zatvorima, nije mi mnogo značilo. Pitala sam se zašto sam to uopće pitala.

„Zašto je u zatvoru?“ rekla sam.

Gardo je skrenuo pogled, a dečko s masnicama – Raphael – ovio mu je ruku oko ramena i rekao nešto na svom jeziku. Shvatila sam da sam se dotakla nečeg osobnog, ali sad više nisam mogla natrag – ionako, bilo je to jedno od logičnih pitanja.

„Kažu da je pretukao nekoga“, rekao je Jun tiho, „ali to nije istina. Sve je to korupcija jer postoje neki ljudi koji žele njegovu kuću.“

Gardo je, primijetila sam, počeo plakati. Obrisao je oči i rekao: „Pokušavaju ga izbaciti iz njegove kuće! Podignu optužnicu. Plate policiji, policija ga uhiti. Sad imaju njegovu kuću.“ Gardo je opet obrisao suze, Raphael ga je zagrlio još snažnije i opet mu nešto rekao – nešto ohrabrujuće, pretpostavila sam – na svojem jeziku. Zatim je meni rekao: „Gardo ga mora vidjeti, sestro.“ Dječaku su usta bila natečena i govorio je nespretno. „Možete li nam pomoći doći do zatvora?“

Otpila sam gutljaj vode, a Jun mi je dolio još u čašu. Polako sam shvaćala da sam imala pravo: ovo će biti molba za novac. Trebaju novac za autobusne karte ili da potplate nekoga. Stoga sam se opet iznenadila kad je Gardo rekao: „Trebamo da idete sa mnom, sestro. Molim vas?“

„Ja?“

Kimnuli su.

„Želiš da idem u posjet tvom djedu?“ pitala sam.

Gardo je kimnuo.

„Kako?“ rekla sam. Bila sam sasvim izbezumljena. „Zašto ga moram posjetiti?“

„Moramo mu prenijeti neke informacije“, rekao je Gardo. „Policija se raspitivala o njemu – zato su pretukli mojeg prijatelja. Možda sljedeći put dođu po mene!“

„To je teška situacija, majko“, rekao je Jun. Nikad ga nisam vidjela tako ozbiljnog. „Starac mora saznati što se događa ovdje. I mi trebamo neke informacije, da bismo mu pomogli. Ili će izgubiti kuću.“

„Ali možda tvoja obitelj – tvoja majka ...“

Gardo je odmahnuo glavom. „Nemam majku.“

„Djed ti sigurno ima sinove“, rekla sam. „I sigurno postoji vrijeme posjeta – zašto netko ne može jednostavno... doći u posjet? Nisam sigurna kako mogu pomoći, u tome je problem.“

Gardo je rekao: „Ne razumijete.“

„Imaš pravo“, rekla sam. „Ne razumijem.“

„Ovdašnji zatvori“, rekao je Jun. „Jedan posjet na mjesec. Majko, oni će izgubiti kuću – a ona je ovdje sve. Izgubiš li kuću, nemaš ništa. A vi – vi ste socijalna radnica...“

Gardo je rekao: „Uzmete svoju putovnicu. Potpišete se. Puste vas unutra.“

Šutjela sam. Napokon smo došli do srži stvari. Dečko je rekao nešto što nisam čula i spustio je glavu u ruke. June je stavio ruku na moju i rekao: „Molimo vas jer je vrlo važno, a nitko drugi ne može pomoći.“

„Vi ste jedina strankinja koju poznajemo“, rekao je Raphael. „A u zatvorima ovdje... čine što ih volja.“

„Kažete da ste socijalna radnica“, rekao je Jun. „Kažete da ga samo želite vidjeti na pola sata. Možda će vas pustiti da čekate, okej? Možda isprva kažu ne. No na kraju, ako jednostavno sjedite ondje... Postoji šansa, ne?“

Gardo me pogledao, a oči su mu još bile pune suza.

Jun je rekao: „Vi ste najbolja, najljubaznija majka koju smo ikad imali ovdje. Moli vas to samo zato što, bez toga, oni možda izgube kuću.“

„Tukli su me“, rekao je Raphael. „Misle da imam neke papire, ali nemam ih.“

„Molim vas, majko?“

I tako sam se našla u taksiju na putu za zatvor Colva.

Taština i glupavost, i činjenica da mi tri mala dečka mogu u jednom trenu slomiti srce, a u drugome mi laskati, cijelo vrijeme lažući i lažući. Sa sobom sam povela samo Gardu, a prvo što smo učinili bilo je da stanemo u velikoj trgovini da mu nabavimo novu odjeću. Kao što sam rekla, uredio se, ali kratke hlače i majica bili su mu toliko skoreni od višemjesečne prljavštine da su bili kruti na njemu. Nikad neću zaboraviti poglede koje su mi upućivali dok sam s njim ulazila na odjel odjeće za dječake. A također pamtim i koliko mu je dugo trebalo da izabere nešto. Rekla sam taksistu da nas čeka, misleći: *Kratke hlače i košulja – pet minuta kupovine*. Nažalost, nije bilo tako. Gardo se nije htio žuriti i bio je najpozorniji, najoprezniji kupac kojeg sam ikad vidjela. Želio je traperice, ali one najskuplje. Nisam mogla platiti zapadnjačke cijene za nešto za što sam znala da je vjerojatno izrađeno za siću baš u ovom gradu, pa sam ga uspjela nagovoriti na jeftinije hlače. Zatim je htio dugačku košarkašku majicu, a ja sam smatrala da je to potpuno pogrešno za dojam koji smo željeli ostvariti. Odvela sam ga do izložbenog stalka s formalnim košuljama, a on je frknuo nosom na sve njih. Sad sam već postajala nervozna pa smo opet došli do kompromisa. Izabrali smo majicu, za koju je inzistirao da mora biti prevelika. Zatim smo odabrali nešto formalniju košulju s ovratnikom da je odjene preko majice. Sve je isprobao pa smo otišli na blagajnu – barem sam mislila da idemo u tom smjeru, ali odjednom sam bila na odjelu s cipelama, a on je gledao tenisice. I opet, cijene su me zaprepastile, ali morala sam priznati da lijepo odjeven dečko bosih nogu – prljavih bosih nogu – ne bi bio uvjerljiv. Izabrali smo par srednje cijene i kad smo došli na blagajnu, sve sam platila kreditnom karticom. Nagrada je bila, naravno, to što nikad u životu nisam vidjela tako sretnog dečka, a – moram priznati – ni tako naočitog. Izašao je iz kabine za isprobavanje i jednostavno više nije bio dječak s odlagališta smeća Behala! Bio je viši, pucao je od samopouzdanja i smiješio se... čak je i drukčije hodao. Nisam mogla odoljeti a da ga ne poljubim, što je trgovkinju nagnalo na nekontroliran smijeh. Došli smo do taksija. Zagrcnula sam se kad sam vidjela brojač. I krenuli smo dalje.

3 DODATNA ODLOMKA KOJI SE ODNOSI NA 2. AKTIVNOST ČITANJA:

1. TREĆI DIO, 1. POGLAVLJE

Ja sam Olivia Weston, ja sam bila ono što zovu „privremena domaćica“ u Misijskoj školi u Behali. I ja imam dio ove priče. Dečki i otac Juilliard zamolili su da je pomno zapišem pa ću to i učiniti. Dvadeset dvije su mi godine i nakon fakulteta uzela sam vremena da vidim malo svijeta. Došla sam u grad s namjerom da ostanem nekoliko dana, oporavim se od puta i onda odletim, dalje, naći se s prijateljima, jedan mjesec plivajući i surfajući.

No posjetila sam odlagalište smeća Behala i planovi su mi se promijenili. Jesam plivala i surfala – jesam imala praznike. Ali ustanovila sam da mi je ležanje na pijesku u redu tjedan dana, a onda me uhvatio osjećaj nemira i beskorisnosti. Behala me snažno pogodila i nisam mogla prestati misliti na nju. Otišla sam onamo isporučiti sponzorski novac u ime roditelja, koji imaju prijatelja koji je radio ondje. Otac radi u Ministarstvu vanjskih poslova i platio mi je avionsku kartu u nadi da ću na putovanju nešto naučiti. I doista, dok se rekao keks, otac Juilliard je predložio da mališane podučava čitati i pisati. Zatim sam se uključila u projekt pročišćavanja vode na kojem rade. Zatim sam pružala i osnovnu prvu pomoć jer djeca stalno dobivaju ogrebotine ili ugrize, a rane se brzo inficiraju – i onda sam dobila titulu „privremene domaćice“, „majke“ – a to znači da pristajete u dnevnoj smjeni pomagati kako god možete.

Zaljubila sam se. Zaljubila sam se u oči koje su me promatrale i u osmijehe. Mislim da je dobrotvorni rad najzavodljivija stvar na svijetu, a nikad se prije time nisam bavila. Prvi put u životu okruženi ste ljudima koji vam govore da činite nešto što pomaže. Djeca iz Behale su prekrasna, a kad ih cijeli dan gledate na smetlištu, može vam puknuti srce. Dođete li u ovu zemlju, razgledajte turističke znamenitosti. Ali dođite i u Behalu i pogledajte planine smeća i djecu koja prekapaju po njima. To je nešto što će vam promijeniti život.

Poznavala sam Juna – malog dečka kojeg su zvali Štakor. Jun me nije htio zvati Olivia – uvijek je bilo „sestro“, a zatim je postalo „majko“. Ja sam glupavo meka srca – u Engleskoj bih lila suze zbog izgubljene mačke. Mali Jun vrtio me oko malog prsta nakon dva dana; vječno sam mu davala ponešto hrane i ponešto novca. Ne znam kako inače takvi dječaci preživljavaju. Bilo je lijepo iznenađenje kad je k meni doveo svoja dva prijatelja, ali nisam imala pojma u što se upuštam.

Pitali su možemo li razgovarati, a ja sam pretpostavila da je riječ o onome što se dogodilo noć prije. Otac Juilliard se odmarao i nisam ga htjela uznemiravati – probdio je gotovo cijelu noć pokušavajući saznati kamo su odveli Raphaela i mislim da je još bio vrlo uznemiren – policija nije bila susretljiva. A zatim je, naravno, dijete jednostavno došlo pješice u Behalu i ušetalo dok je sunce izlazilo. Nisam bila ondje, no čula sam sve o tome – i vidjela sam koliko su ga jako premlatili. Njegova teta ga je grlila i grlila, i nije ga htjela pustiti. Navodno je cijelo naselje izašlo. Otac Juilliard kaže da su ljudi ovdje takvi. Kad jednoga od njih ozlijede, svi osjećaju tu ranu.

2. DRUGI DIO

U ćeliji nije bilo ničega osim klupe, koja je bila betonska. Policajac mi se nekoliko puta obratio, samo usputnim pitanjima o tome tko sam. Nakon nekog vremena ušao je muškarac u svijetlosivom odijelu i pogledao me. Pitao je kako mi je ime. Uspio sam ga izgovoriti, ali moj glas nije bio moj glas. „Šesticu“, rekao je. „Koristit ćemo šesticu.“ (...)

Stavili su pokraj mene čašu vode, a kad sam je pokušao uzeti, prolio sam je. Opet sam počeo plakati i htio sam otići na zahod. Umorni je čovjek pričekao dok je netko brisao vodu.

„Sve što trebaš učiniti“, rekao je, „jest odvesti nas natrag do svoje kuće. Daš nam torbicu – gdje god da si je stavio. Mi ti damo novac, kao što smo rekli da hoćemo. I svi su sretni.“
Uspio sam pogledati u njega. „Kunem se Bogom, gospodine. Tako mi majčine duše: nisam pronašao torbicu. Pronašao sam novac. Pronašao sam jedanaest stotina pesosa, i to je sve...“
„Pronašao si novac.“
„Da, gospodine.“
„Znači, ipak si lagao? Ipak si nešto pronašao?“
„Da, gospodine, jesam.“
„Gdje si to pronašao? Kada?“
„Kod pokretne trake broj četiri. U četvrtak popodne.“ Lagao sam. Nisam htio da znaju gdje sam bio. Problem je u tome što vas vlastite laži mogu dovesti u stupicu. Muškarac u sivom odijelu sve je zapisivao.
„S kim si bio? Tko te vidio?“
„Nitko, gospodine. Bio sam...“
„Lažeš“, rekao je policajac i sručio se na mene sa strane. Ne znam gdje me udario ni čime, ali srušio me na pod. Stolac mi se prevrnuo, a na obrazu sam imao posjekotinu. Gadno sam pao i zglob mi je bio svinut ispod tijela. Vido sam ga kako stoji iznad mene i pomislio sam da će početi udarati nogama. Vrištao sam: „Ne! Ne! Ne!“ opet i opet i pokušao se zavući pod stol. Policajac me nije udario. Posegnuo je dolje, uhvatio me i zajedno s čovjekom u odijelu podigao me držeći me za kosu i ruku, i opet su me stavili na stolac. Nitko mi i dalje držao za kosu.

3. TREĆI DIO

Starac je zaklopio oči i potegnulo dim. „Koristi mi“, rekao je, „čak i samo razmišljati o tome. Mislim da svi oni policajci stoje uokolo, svi vrlo ljubazni, i govore: „Gospodine? Ispričajte nam ponovno. Kako ste mogli dopustiti da vaš služitelj odseće iz kuće sa šest milijuna dolara?“ Smijao se glasno i dugo, a i Raphael se počeo smiješiti. I ja. „Šest milijuna dolara“, napokon je rekao čovjek. „Pokupio ih je i odnio ih kroz ova vrata. Znae kako je to učinio?“
Obojica smo odmahнули glavama, smijući se još šire. Bio je dobar osjećaj samo gledati starca kako se dobro zabavlja prisjećajući se toga. „Svi ovdje znaju,“ rekao je, „ali novine ne znaju sve – još ne znaju cijelu priču. Učinio je to mladić kojem su vjerovali.“
„Što je učinio?“ pitao sam. Osjeća sam kako me Raphael čvrsto drži jer je zvučalo kao da se svi dijelovi poklapaju. I opet smo znali da smo bliže tomu nečemu što smo ganjali. „Kažu da je to učinio hladnjakom.“ „Što? „ rekao sam. „Što je učinio hladnjakom? Kažete šest milijuna dolara... Što...?“ „Tako su čuvari rekli“, rekao je. „I jedna od spremačica. Ime mu je u novinama, ali ne žele reći što je učinio. Ne žele reći ni zašto su ga ubili.“ Starac je pljunuo na travu. „E pa – bio je služitelj ovdje. Radio je ovdje – ne znam – ne toliko dugo kao ja, ali dugo. Znali smo razgovarati, pušiti zajedno i bio je sasvim dobar momak. Čuo sam da su mu prije nekog vremena rekli da kupi novi hladnjak. Stari je krepao pa čovjek treba novi hladnjak za svu onu hranu! I tako – momak naruči jedan i dostavljači ga dopreme. Momak kaže: Odnosite stari sa sobom, molim vas. Što jest, jest, mora otići, senatoru je on samo stara krama. Ti dostavljači, oni nemaju ništa protiv – bit će dijelova koje mogu prodati. I tako ga natovare, a naš momak ide s njima u kamionu, s propusnicom za ulazna vrata. Pročavrlja s čuvarima, smije se – hladan k'o špricer. Kamera je sve snimila, tako kažu – hladnjak, omotan plahtama i svezan konopcima. Ali on ne silazi s kamiona. Ostaje da bi im pokazao prečac, onda ostane sve do kraja. Kaže da želi zadržati hladnjak jer zna da može na njemu zaraditi. Onda im daje dvije tisuće pesosa da ga istovare baš ondje gdje želi – a to je lijepa suma: nitko ne stvara

problem uz toliko novca. Neko groblje, kažu – čak nije ni kuća. I tu trag završava. Nikad ga više nitko nije vidio.